

CRNA GORA

AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKU DJELATNOST

TEL. + 382 (0)20 406-700

FAX: + 382 (0)20 406-702

E-MAIL: ekip@ekip.me

www.ekip.me

Broj: 0102 - 5724/1

Podgorica, 19.11.2013. god

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, na osnovu člana 8, 19 i 43, a u vezi sa članovima 40 - 50 Zakona o elektronskim komunikacijama („Sl.list Crne Gore“, broj 50/08, 53/09, 70/09, 40/10, 49/10, 32/11 i 40/11), člana 202 Zakona o elektronskim komunikacijama (Sl.list Crne Gore br. 40/13) i člana 196 Zakona o opštem upravnom postupku („Sl.list Crne Gore“, broj 60/03), Odluke Agencije o pokretanju drugog kruga analize tržišta („Sl.list Crne Gore“ broj 9/2013), Odluke o prihvatanju sprovedenih aktivnosti Crnogorskog Telekom A.D. na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva za 2012 godinu, br. 0102-4739/2 od 26.09.2013. godine, Odluke o usvajanju dokumenta „Analiza tržišta terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo“, br. 0102-5718/1 od 19.11.2013. godine, po pribavljenom Mišljenju Agencije za zaštitu konkurencije broj 02-215/2-13 od 13.11.2013. godine, u postupku određivanja operatora sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom tržištu, na sjednici Savjeta održanoj dana 19.11.2013. godine, donijela je

RJEŠENJE

1. Crnogorski Telekom A.D Podgorica se određuje kao operator sa značajnom tržišnom snagom na "Tržištu terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo".
2. Operatoru iz stava 1. ovog rješenja određuju se sljedeće regulatorne obaveze:
 - 2.1. Obaveza omogućavanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja;
 - 2.2. Obaveza obezbjeđivanja jednakog tretmana - nediskriminatornost;
 - 2.3. Obaveza obezbjeđivanja preglednosti - transparentnost;
 - 2.4. Obaveza odvajanja računovodstvenih evidencija;
 - 2.5. Obaveza nadzora cijena i troškovnog računovodstva.
3. Operator iz stava 1 ovog rješenja obavezan je izvršiti regulatorne obaveze određene stavom 2, tačkom 2.1. i 2.2. danom stupanja na snagu ovog rješenja.

4. Operator iz stava 1 ovog Rješenja obavezan je izvršiti regulatorne obaveze određene stavom 2, tačkom 2.3., u roku od 90 dana od dana prijema Rješenja.
5. Operator iz stava 1 ovog Rješenja obavezan je u sklopu regulatorne obaveze iz stava 2 tačke 2.5., da izmijeni cijene priključka za Ethernet iznajmljene linije (prenosnih kapaciteta 10 Mb/s, 100 Mb/s, 500 Mb/s i 1000 Mb/s) (jednokratne naknade) na nivo od 2840 €, u roku od 90 dana od dana prijema ovog Rješenja.

Agencija može pristupiti utvrđivanju cijena relevantnih usluga na osnovu Revidiranih regulatornih godišnjih finansijskih izvještaja u periodu do naredne analize relevantnog tržišta.

6. Operator iz stava 1 ovog Rješenja obavezan je u cilju ispunjenja regulatornih obaveza iz stave 2 tačke 2.3. i 2.4., nastaviti sa implementacijom računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva, na način i u rokovima propisanim dokumentom Agencije "Metodologija računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva", koji dokument je sastavni dio ovog rješenja.
7. Način i uslovi sprovođenja obaveza iz stava 2 ovog rješenja propisan je dokumentom "Analiza relevantnog tržišta terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo", koji je sastavni dio ovog Rješenja.
8. Žalba na rješenje ne odlaže njegovo izvršenje.

O B R A Z L O Ž E N J E

Zakonom o elektronskim komunikacijama, članom 8 tačka 18. propisana je, između ostalih, nadležnost Agencije da vrši nadzor tržišta, utvrđuje operatore sa značajnom tržišnom snagom i preduzima preventivne mjere za spriječavanje negativnih efekata značajne tržišne snage operatora. Članom 19 Zakona je utvrđena je u konkretnom slučaju nadležnost Savjeta Agencije za donošenje ovakvih odluka.

Shodno članu 41 i 42 Zakona o elektronskim komunikacijama, Savjet Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (u daljem tekstu: Agencija), na sjednici od 05.02.2013.godine je donio Odluku o pokretanju drugog kruga analiza relevantnih tržišta. Smjernicama Evropske komisije nacionalnim regulatornim tijelima o definisanju i analizi relevantnih tržišta predviđeno je da se postupak analiza relevantnih tržišta treba sprovoditi periodično u cilju praćenja tehnoloških i strukturnih promjena u sektoru. Pomenutom Odlukom su određena relevantna tržišta usluga na kojima se sprovodi drugi krug analiza tržišta, u cilju ponovnog određivanja operatora sa značajnom tržišnom snagom.

Tržište terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo, koje je predmet ove analize, dio je važeće Preporuke, što znači da je Evropska Komisija zaključila da su na ovom tržištu zadovoljeni uslovi iz Testa tri kriterijuma, te da je tržište podložno *ex ante* regulaciji u većini zemalja Evropske Unije.

Agencija je u sprovođenju postupka analize tržišta, propisanim članom 42 Zakona o elektronskim komunikacijama, naročito vodila računa o primjeni Smjernica Evropske komisije za nacionalna regulatorna tijela o definisanju i analizi relevantnih tržišta, kao i primjeni Preporuke Evropske komisije o relevantnim tržištima koja podliježu *ex ante* regulaciji.

Zakon o elektronskim komunikacijama ("Sl. list CG", br. 40/13) u pogledu utvrđivanja operatora sa značajnom tržišnom pozicijom, nametanja regulatornih mjera, propisuje ista ovlašćenja Agencije kao i Zakon o elektronskim komunikacijama („Sl.list Crne Gore“, broj 50/08, 53/09, 70/09, 40/10, 49/10, 32/11 i 40/11), tako da se ovaj postupak shodno članu 202 Zakona o elektronskim komunikacijama ("Sl. list CG", br. 40/13) nastavlja po starom zakonu.

Na osnovu navedenog Agencija je utvrdila da tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija – veleprodajni nivo, u dimenziji usluga, pripadaju javno ponuđene usluge iznajmljenih linija koje se nude drugim operatorima, uključujući tradicionalne iznajmljene linije i Ethernet iznajmljene linije, bez obzira na kapacitet prenosa i medijuma koji se koristi za prenos, a obuhvataju sljedeće usluge: Terminalni segmenti iznajmljenih linija; Djelovi iznajmljenih linija, pri čemu terminalni i trunk segmenti koji ih sačinjavaju pripadaju teritoriji jedne opštine; Iznajmljene linije između mreža pojedinih operatora (pristupni linkovi) i Usluge iznajmljenih linija koje operatori pružaju za svoje potrebe.

Takođe, Agencija je odredila da je relevantno geografsko tržište za pružanje navedenih usluga u opsegu nacionalno, s obzirom da su identični preovlađujući uslovi konkurencije, pravni i regulatorni okvir i cjenovna politika na čitavoj teritoriji Crne Gore.

Nakon definisanja relevantnog tržišta, Agencija je, u skladu sa prikupljenim podacima i Metodologijom za sprovođenje postupka analize relevantnog tržišta procijenila postoji li na konkretnom tržištu operator sa značajnom tržišnom snagom.

Član 40 stav 2 Zakona o elektronskim komunikacijama definiše da jedan operator ima značajnu tržišnu snagu u skladu sa ovim zakonom, ako samostalno ili zajedno sa drugim operatorima na određenom relevantnom tržištu ima ekonomski uticaj koji mu omogućava značajan stepen nezavisnosti u odnosu na njegove konkurente i korisnike.

Pri procjenjivanju da li operator ima značajnu tržišnu snagu, Agencija je uzela u obzir neke od kriterijuma sadržanih u članu 40. Zakona, a koji su od najveće važnosti kod analize ovog relevantnog tržišta, i to: tržišno učešće operatora na relevantnom tržištu, ekonomija obima i širine, stepen vertikalne integracije, kontrola infrastrukture čiji se obim ne može lako udvostručiti, kompenzaciona kupovna moć.

U svrhu procjene značajne tržišne snage operatora, Agencija je izračunala tržišno učešće na tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija- veleprodajni nivo i tumačila ga u skladu sa Smjernicama Evropske Komisije o analizi tržišta.

Tržišno učešće je mjerilo relativne veličine nekog operatora, odnosno pružaoca usluge na relevantnom tržištu, izračunato na način da se utvrdi procenat u kojem taj operator učestvuje u ukupnoj proizvodnji i/ili prodaji nekog proizvoda i/ili usluge na relevantnom tržištu u određenom vremenskom razdoblju.

Tržišno učešće se najčešće koristi kao indikator tržišne snage. Iako, u skladu sa Smjernicama Evropske Komisije, visoko tržišno učešće nije samo po sebi dovoljna mjera kako bi se utvrdilo postojanje značajne tržišne snage na nekom relevantnom tržištu, malo je vjerovatno da će operator koji nema značajno tržišno učešće imati značajnu tržišnu snagu. Prema tome, operator čije tržišno učešće ne premašuje 25%, vjerovatno neće imati značajnu tržišnu snagu na relevantnom tržištu i u skladu s tim, tržišno učešće operatora koje premašuje 50% je samo po sebi, osim u izuzetnim okolnostima, dovoljan dokaz postojanja značajne tržišne snage tog operatora.

Pored toga, možemo smatrati da operator na određenom tržištu ima značajno tržišno učešće ukoliko je isti stabilan tokom određenog vremenskog perioda. S druge strane, promjenjivi tržišni udjeli pokazatelji su smanjivanja tržišne snage na relevantnom tržištu, a promjene u tržišnim udjelima ogledaju se u promjenama koje su vidljive kroz promjene u broju ili prihodu usluga, koje operator nudi na tržištu.

Na osnovu prikupljenih podataka, ustanovljeno je da su uslugu terminalnih segmenata iznajmljenih linija na nivou veleprodaje u posmatranom vremenskom razdoblju (2010. godina – 2012. godina) pružali: Crnogorski Telekom a.d. i Mtel d.o.o.

Obradom prikupljenih podataka, a uzimajući u obzir definiciju relevantnog tržišta, Agencija je izračunala tržišno učešće operatora na tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija – veleprodajni nivo, i to u sljedećim kategorijama: tržišni udio operatora prema broju terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou, tržišni udio operatora prema ukupnom kapacitetu terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou i tržišni udio operatora prema ostvarenom prihodu od pružanja terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou.

Analizom kriterijuma koji se odnosi na tržišno učešće operatora po broju terminalnih segmenata iznajmljenih linija na nivou veleprodaje, Agencija je ustanovila da Crnogorski Telekom ima jako visok tržišni udio (iznad 98% tržišta) koji je prilično stabilan u posmatranom vremenskom periodu (2010. godina- 2012. godina). Analizom kriterijuma koji se odnosi na tržišno učešće operatora prema ukupnom kapacitetu terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou, Agencija je ustanovila da Crnogorski Telekom ima jako visok tržišni udio

(iznad 96% tržišta) koji je prilično stabilan u posmatranom vremenskom periodu (2010. godina-2012. godina). Analizom kriterijuma koji se odnosi na tržišno učešće operatora prema ostvarenom prihodu od pružanja usluga terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou, Agencija je ustanovila da Crnogorski Telekom ima jako visok tržišni udio (iznad 92% tržišta) koji je prilično stabilan u posmatranom vremenskom periodu (2010. godina-2012. godina).

Agencija je nakon računanja tržišnog udjela zaključila da tržišni udjeli Crnogorskog Telekoma prema broju terminalnih segmenata iznajmljenih linija, prema ukupnim kapacitetima terminalnih segmenata iznajmljenih linija i prema ostvarenim prihodima od usluge terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou ne padaju ispod 92%, u posmatranom vremenskom razdoblju, što upućuje na zaključak da je Crnogorski Telekom a.d. Podgorica operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom tržištu.

Kod analize relevantnog tržišta na bazi kriterijuma "Ekonomija obima" (eng. *economies of scope*), razmatra se da li povećanje obima pruženih elektronskih komunikacionih usluga rezultira smanjenjem prosječnih troškova proizvodnje operatora. Ekonomija obima podrazumijeva uštede na troškovima do kojih dolazi, u slučaju ovog relevantnog tržišta, korišćenjem iste mrežne infrastrukture za pružanje niza različitih maloprodajnih usluga. Crnogorski Telekom koristi svoju mrežnu infrastrukturu, ne samo za pružanje usluga koje pripadaju tržištima terminalnih segmenta i trunk segmenata iznajmljenih linija, već i za pružanje drugih javnih elektronskih komunikacionih usluga. Agencija, iz tog razloga ocjenjuje da to predstavlja prepreku ulasku operatorima na relevantno tržište, a samim tim i još jedan dokaz postojanja značajne tržišne snage Crnogorskog Telekoma.

Kod analize relevantnog tržišta na bazi kriterijuma "Ekonomija širine", razmatra se da li su ukupni troškovi proizvodnje dva ili više proizvoda manji nego proizvodnja istih proizvoda u odvojenim pogonima ili kompanijama. Ona reflektuje situaciju u kojoj se ostvaruju uštede do kojih dolazi objedinjavanjem velikog broja različitih aktivnosti unutar jedne kompanije korišćenjem zajedničkih inputa i zajedničkim unapređivanjem proizvodnje. Crnogorski Telekom je dugo godina bio jedini operator na teritoriji Crne Gore koji je pružao uslugu pristupa fiksnoj mreži. U posmatranom periodu Crnogorski Telekom pruža čitav spektar elektronskih komunikacionih usluga koristeći fiksnu elektronsku komunikacionu mrežu, a preko svoje mobilne mreže pruža i čitav niz elektronskih komunikacionih usluga mobilnim korisnicima, i kao takav uživa prednosti ekonomije širine.

Kod analize relevantnog tržišta na bazi kriterijuma "Vertikalna integracija", analizira se postojanje operatora koji je prisutan na više različitih, vertikalno povezanih, veleprodajnih i maloprodajnih tržišta. Vertikalna integracija se, u skladu sa Smjernicama Evropske Komisije, tretira kao prenošenje značajne tržišne snage. Takvo prenošenje značajne tržišne snage je pokušaj istiskivanja konkurencije sa potencijalno konkurentskog tržišta ili samo ometanje konkurencije pri ulasku na tržište. Crnogorski Telekom je vertikalno integrisani operator koji djeluje i na maloprodajnom i na veleprodajnom nivou. Uzimajući u obzir činjenicu, da

Crnogorski Telekom raspolaže mrežnom infrastrukturom na cijeloj teritoriji Crne Gore, vertikalna integracija i kontrola nad infrastrukturom pružaju mu ključnu prednost u odnosu na svoje konkurente na maloprodajnom tržištu, pa mu u odsustvu regulacije, omogućavaju korišćenje značajne tržišne snage i na veleprodajnom tržištu.

Kod analize relevantnog tržišta na bazi kriterijuma "Kontrola infrastrukture čiji se obim ne može lako udvostručiti", razmatra se da li operator koristi i/ili kontroliše elektronsku komunikacionu mrežu, čija bi izgradnja bila otežana i ekonomski neopravdana potencijalnoj konkurenciji, ne samo zbog visokih i većinom nenadoknadivih troškova ulaganja, već i zbog nemogućnosti dobijanja potrebnih dozvola za izgradnju sopstvene pristupne infrastrukture. Crnogorski Telekom ima sopstvenu pristupnu mrežu preko koje se, između ostalih, obezbjeđuje i pružanje usluge terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou. Za razliku od drugih operatora, koji svoje pristupne mreže grade na ograničenim teritorijama, Crnogorski Telekom ima izgrađenu pristupnu mrežu na cijeloj teritoriji Crne Gore, kako u segmentu telekomunikacione kablovske infrastrukture (telekomunikacione kablovske kanalizacije i položenih kablova) tako i u segmentu broja pristupnih tačaka. Ova infrastruktura je građena tokom dugog vremenskog perioda i predstavlja osnovnu prednost Crnogorskog Telekoma u odnosu na druge operatore koji bi imali namjeru da pružaju usluge terminalnog segmenta iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou. Razvoj i izgradnja sopstvene pristupne mreže zahtijeva velika ulaganja od strane operatora, što nije poslovno efikasna i brza opcija za operatore koji tek ulaze na tržište. Kapitalna ulaganja koja su potrebna za izgradnju i stavljanje u upotrebu takve infrastrukture su izuzetno velika i uglavnom nose sa sobom i velike nenadoknadive troškove, odnosno troškove koji se neće moći nadoknaditi ako novi operator odluči, ili bude prisiljen, da izađe sa tržišta. Veće učešće nenadoknadivih troškova podrazumijeva da potencijalni operatori koji žele da uđu na tržište moraju uzeti u obzir rizik ulaska na tržište i voditi računa o tome da svoje cijene, nakon ulaska na tržište, formiraju na takav način da mogu pokriti nenadoknadive troškove. Iz prethodno navedenog proizilazi da Crnogorski Telekom kontroliše infrastrukturu kod koje postoje velike prepreke razvoju infrastrukturne konkurencije, pri čemu se to stanje neće mijenjati u vremenskom razdoblju na koje se odnosi ova analiza, a što je još jedan pokazatelj da je Crnogorski Telekom operator sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom tržištu.

Kod analize relevantnog tržišta na bazi kriterijuma "Kompenzaciona kupovna moć", razmatra se da li operator pruža veleprodajne usluge određenim operatorima sa jakom pregovaračkom pozicijom, koji vrše značajan uticaj na nivo konkurentnosti i onemogućavaju operatoru da se ponaša nezavisno od konkurencije i krajnjih korisnika. Jaka pregovaračka pozicija, odnosno kompenzaciona kupovna moć, proizilazi iz velikog učešća drugih operatora u ukupnim prihodima operatora koji pruža određenu veleprodajnu uslugu. Navedena praksa je moguća u situaciji kada na tržištu postoji više operatora koji nude ili su u mogućnosti nuditi istu uslugu i koji imaju veliku bazu korisnika, što na analiziranom relevantnom tržištu u Crnoj Gori nije slučaj. Agencija je zaključila da na tržištu postoji nedostatak kompenzacione kupovne moći, odnosno, ne postoji operator koji može uticati na određivanje cijena Crnogorskog Telekoma.

Na osnovu analize relevantnog tržišta terminalnih segmenata iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou po osnovu navedenih kriterijuma, ustanovljeno je da Crnogorski Telekom a.d. Podgorica ima ekonomski uticaj koji mu omogućava značajan stepen nezavisnosti u odnosu na njegove konkurente i korisnike. Iz tog razloga, Agencija je zaključila da je Crnogorski Telekom a.d. Podgorica operator sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija- veleprodajni nivo.

Agencija je sagledala sve potencijalne prepreke razvoju tržišne konkurencije, koje bi, u odsustvu *ex ante* regulacije, mogle negativno uticati na interese krajnjih korisnika. Time je omogućeno određivanje regulatornih obaveza koje će, saglasno članu 43 stav 2, najefikasnije ukloniti uočene prepreke i zaštititi interese krajnjih korisnika.

Agencija smatra preprekom razvoju tržišne konkurencije svako ponašanje operatora sa značajnom tržišnom snagom koje je usmjereno na izbacivanje postojećih konkurenata sa tržišta, sprječavanje ulaska na tržište novim konkurentima ili svako postupanje suprotno interesima krajnjih korisnika.

S obzirom da postupak određivanja regulatornih obaveza, definisan novim regulatornim okvirom Evropske Unije i Zakonom o elektronskim komunikacijama, ne podrazumijeva da se zloupotreba statusa značajne tržišne snage stvarno desila, to će Agencija svaku prepreku smatrati za moguću pod određenim okolnostima. Takođe, Agencija smatra da regulatorne obaveze treba da imaju preventivno dejstvo i da, i pored toga što treba da budu u skladu sa evropskom praksom, treba da budu primjerene i nacionalnim specifičnostima.

Shodno dokumentu ERG (06) 33, regulatorna praksa prepoznaje 27 uobičajenih prepreka razvoju tržišne konkurencije, zasnovanih na iskustvima regulatornih tijela, pri čemu regulatorna tijela imaju slobodu da prepoznaju moguće prepreke specifične za određenu državu koje su van tog okvira. Ovih 27 uobičajenih prepreka imaju svoju tržišnu i uzročno posljedičnu dimenziju, a ogledaju se kroz: Prenošenje značajne tržišne snage operatora sa značajnom tržišnom snagom sa tržišta na kojem ima značajnu tržišnu snagu na susjedno vertikalno ili horizontalno tržište; Različita postupanja operatora sa značajnom tržišnom snagom, koja isti koriste kao sredstvo za zadržavanje statusa značajne tržišne snage (jačanje prepreka ulasku na određeno tržište); Postupanja koja se mogu svesti pod pojam "tipičnog monopolskog ponašanja" (*textbook monopoly behaviour*).

Prepoznavanje mogućih prepreka razvoju konkurencije je bitno zbog mogućnosti preventivnog djelovanja na svako postupanje koje nije u skladu sa podsticanjem razvoja efikasne konkurencije i interesima krajnjih korisnika. Preventivno djelovanje se realizuje izborom adekvatnih regulatornih obaveza, koje će najbolje riješiti prepoznate prepreke razvoju konkurencije na relevantnom tržištu.

U skladu sa definicijom relevantnog tržišta i na osnovu procjene efikasnosti konkurencije, kao i određivanjem operatora sa značajnom tržišnom snagom i kriterijuma koji su tom prilikom

korišćeni, Agencija smatra da su, u odsustvu *ex ante* regulacije, na tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija – veleprodajni nivo, moguće prepreke koje se odnose na vertikalno prenošenje značajne tržišne snage.

Operator sa značajnom tržišnom snagom ima potencijalnu mogućnost da utiče na širok raspon parametara konkurentnosti, uključujući cijene, inovativnost, kvalitet usluge. Pored toga, operator sa značajnom tržišnom snagom može, putem veleprodajne usluge, pokušati izvršiti prenošenje tržišne snage sa tržišta na kojem ima status značajne tržišne snage na potencijalno konkurentno maloprodajno tržište.

Vertikalno prenošenje značajne tržišne snage se odnosi na situaciju u kojoj je operator prisutan na više različitih tržišta, odnosno na veleprodajnom i srodnom vertikalno povezanom maloprodajnom tržištu. S obzirom da Crnogorski Telekom ima vrlo visoko tržišno učešće na veleprodajnom tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija, u poziciji je da kontroliše inpute, kao npr. djelove iznajmljenih linija koji su neophodni potencijalno konkurentnim kompanijama i na taj način utiče na konkurentne uslove na maloprodajnom tržištu.

Agencija je aktuelne i potencijalne forme vertikalnog prenošenja značajne tržišne snage podijelila u sljedeće tri kategorije: Odbijanje dogovora/uskraćivanje pristupa; Prenošnje značajne tržišne snage na ne-cjenovnoj osnovi; Prenošnje značajne tržišne snage na cjenovnoj osnovi.

Nakon sprovedene analize relevantnog tržišta Agencija je konstatovala da je Crnogorski Telekom a.d. Podgorica, operator sa značajnom tržišnom snagom na tržištu terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija- veleprodajni nivo.

U postupku analize tržišta, dokument "Analiza relevantnog tržišta terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija- veleprodajni nivo", bio je predmet javne rasprave u skladu sa članom 43 stav 7 Zakona o elektronskim komunikacijama.

Agencija je, takođe, u postupku koji je prethodio donošenju ovog rješenja, Crnogorskom Telekomu dostavila nacrt ovog rješenja na pismeno izjašnjenje, na koji način je omogućila Crnogorskom Telekomu, kao stranci u postupku, da se izjasni shodno članu 126 stav 1 i članu 129 stav 2 Zakona o opštem upravnom postupku.

Nakon isteka roka za javne konsultacije pristigli komentari Crnogorskog Telekoma na dokument "Analiza relevantnog tržišta terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija- veleprodajni nivo" i nacrt rješenja su pretežno bili u vezi tehničkih ispravki i ponavljanja stavova Agencije prisutnih u pomenutoj analizi tržišta.

Agencija je takodje, u skladu sa članom 42 stav 1 Zakona o elektronskim komunikacijama, u postupku analize predmetnog tržišta, dobila pozitivno Mišljenje Agencije za zaštitu konkurencije broj 02-215/2-13 od 13.11.2013 godine.

Na osnovu aktuelnih i potencijalnih prepreka na tržištu terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo, Savjet Agencije određuje Crnogorskom Telekom-u, kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom sljedeće regulatorne obaveze i to: Obaveza omogućavanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja; Obaveza obezbjeđivanja jednakog tretmana - nediskriminatornost; Obaveza obezbjeđivanja preglednosti - transparentnost; Obaveza odvajanja računovodstvenih evidencija; Obaveza nadzora cijena i troškovnog računovodstva.

Crnogorski Telekom, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom relevantnom tržištu je dužan da, u sklopu regulatorne obaveze omogućavanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja, danom stupanja na snagu ovog rješenja, preduzme mjere u cilju ispunjavanja svih opravdanih zahtjeva za pristup i korišćenje određenih elemenata elektronskih komunikacionih mreža i pripadajuće infrastrukture, kako stoji u tački 2.1. ovog rješenja. U okviru ove obaveze Crnogorski Telekom je dužan da: U dobroj namjeri pregovara sa operatorima o zahtjevima operatorskog pristupa; Omogući operatorski pristup određenim mrežnim elementima, tako da pruži pristup terminalnim segmentima iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou, u skladu sa definicijom tržišta; Obezbijedi terminalne ili zaključne segmenate iznajmljenih linija na veleprodajnoj osnovi, zbog preprodaje tih usluga na maloprodajnom tržištu; Ne uskrati prethodno ostvareni operatorski pristup ili korišćenje mogućnosti; Odobri otvoreni pristup tehničkim interfejsima, protokolima ili drugim tehnologijama i mogućnosti koje su nezamjenljivo potrebne za interoperabilnost usluga ili mreža; Obezbijedi zajednički smještaj opreme ili druge oblike zajedničkog korišćenja mogućnosti infrastrukture; Obezbijedi pristup sistemima za podršku ili sličnim sistemima, koji su potrebni za obezbjeđivanje konkurencije prilikom vršenja usluga.

Crnogorski Telekom, kada mu je je upućen potpun zahtjev za operatorski pristup i interkonekciju, dužan je, shodno Pravilniku o operatorskom pristupu i interkonekciji, da odgovori na zahtjev u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva. Ukoliko zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju nije potpun, Crnogorski Telekom traži da podnosilac zahtjeva dopuni svoj zahtjev u roku od 15 dana od dana podnošenja nepotpunog zahtjeva. Operatori su dužni da zakluče ugovor o operatorskom pristupu ili interkonekciji u roku od 45 dana od dana podnošenja potpunog zahtjeva. Rokovi za realizaciju usluga koje pripadaju relevantnom tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija – veleprodajni nivo, treba da budu u skladu sa rokovima definisanim Preporukom Evropske Komisije iz 2005. godine, a za kapacitete koji nijesu navedeni u navedenoj preporuci rokovi treba da budu u skladu sa rokovima koje Crnogorski Telekom trenutno nudi u svojoj Referentnoj ponudi terminalnog i „trunk“ segmenta iznajmljenih linija Crnogorskog Telekoma. Crnogorski Telekom mora u dobroj vjeri pregovarati sa operatorima o zahtjevima u vezi operatorskog pristupa koji žele pristup terminalnim segmenatima iznajmljenih linija.

Crnogorski Telekom ima obavezu da drugim operatorima omogući pristup i korišćenje usluga koje pripadaju relevantnom tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija - na nivou veleprodaje, u skladu sa principom tehnološke neutralnosti, za sljedeće iznajmljene linije:

- Tradicionalne iznajmljene linije preko SDH, PDH i (S)HDSL prenosne tehnologije,
- Iznajmljenje linije preko Ethernet tehnologije.

Crnogorski Telekom je dužan da obezbijedi sve usluge koje pripadaju relevantnom tržištu terminalnih ili zaključnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo, zbog preprodaje tih usluga na maloprodajnom tržištu.

Crnogorski Telekom ne smije spriječiti već odobreno korišćenje iznajmljenih linija u slučaju da druga strana u potpunosti ispuni ugovorene obaveze.

Crnogorski Telekom je u obavezi da pripremi otvoren pristup tehničkim interfejsima, protokolima ili drugim značajnim tehnologijama, jer je to potrebno za pružanje usluge na maloprodajnom tržištu.

Crnogorski Telekom je u obavezi da obezbijedi zajednički smještaj opreme ili druge oblike zajedničkog korišćenja mogućnosti infrastrukture, koji su neophodni za odgovarajuću instalaciju i povezivanje opreme, koja omogućava korišćenje usluga koje pripadaju relevantnom tržištu terminalnog segmenta iznajmljenih linija – veleprodajni nivo, pod istim uslovima, rokovima i cijenama koje su definisani u vežećim Referentnim ponudama Crnogorskog Telekomu.

Propisivanje obaveze omogućivanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja je opravdano i proporcionalno aktuelnim i potencijalnim preprekama na ovom tržištu, jer se radi o regulatornoj obavezi koja doprinosi većem stepenu konkurencije na odgovarajućem maloprodajnom tržištu.

Crnogorski Telekom, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom relevantnom tržištu je dužan da, u sklopu regulatorne obaveze obezbjeđivanja jednakog tretmana - nediskriminatornost, danom stupanja na snagu ovog rješenja, preduzme mjere u cilju navedene obaveze, kako stoji u tački 2.2. ovog rješenja. U okviru ove obaveze Crnogorski Telekom je dužan da: Da pruža usluge drugim operatorima, kod istih okolnosti, pod istim uslovima; Da pruža drugim operatorima usluge i informacije pod uslovima i nivoom kvaliteta usluge pod kojima pruža te usluge maloprodajnom dijelu ili povezanim društvima; Da dostavi sve ugovore zaključene sa operatorima korisnicima usluga koje pripadaju relevantnom tržištu terminalnih segmenata iznajmljenih linija - veleprodajni nivo, i to u roku deset dana od dana zaključenja ugovora.

Sprovođenje obaveze nediskriminatornosti će podrazumijevati da svi pružaoci usluga koriste uslugu veleprodajnog operatora pod istim uslovima kao i njegov maloprodajni dio ili povezana društva.

Crnogorski Telekom je, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom relevantnom tržištu je dužan da, u sklopu regulatorne obaveze obezbjeđivanja preglednosti - transparentnost,

90 dana od dana stupanja na snagu ovog rješenja, preduzme mjere u cilju ispunjavanja navedene obaveze, kako stoji u tački 2.3. ovog rješenja. U okviru ove obaveze Crnogorski Telekom je dužan da: Objavi Referentnu ponudu terminalnog segmenta iznajmljenih linija na veleprodajnom nivou (u daljem tekstu Referentna ponuda) za sve usluge koje su obuhvaćene definicijom relevantnog tržišta; Dostavlja Agenciji detaljne izvještaje o relevantnim pokazateljima efikasnosti - KPI (eng. *Key Performance Indicators*) na kvartalnom nivou ili po potrebi na zahtjev Agencije.

Referentna ponuda treba da bude dovoljno raščlanjena u skladu sa potrebama tržišta i treba da sadrži odgovarajuće rokove, uslove i cijene usluga. Na osnovu takve ponude drugi operatori neće biti u obavezi da plaćaju dodatne troškove koji nijesu potrebni za pružanje tražene usluge.

U okviru obaveze preglednosti (transparentnosti), Crnogorski Telekom je dužan da dostavlja Agenciji detaljne izvještaje o relevantnim pokazateljima efikasnosti - KPI (eng. *Key Performance Indicators*) na kvartalnom nivou ili po potrebi na zahtjev Agencije. Mjerenje odgovarajućih KPI-a Crnogorski Telekom je dužan da počne 01.01.2013. godine, a dostavljanje podataka 30 dana nakon isteka kalendarskog kvartala. Crnogorski Telekom je, po zahtjevu Agencije, dužan da objavi pojedinačne ili sve vrijednosti KPI-a na svojoj Internet stranici, pri čemu će se voditi računa o zaštiti povjerljivih podataka. Crnogorski Telekom je dužan da dostavi Agenciji sve podatke na kvartalnoj osnovi, pri čemu će označiti podatke koje smatra povjerljivim, kako bi Agencija mogla pratiti i u slučaju potrebe spriječiti bilo kakvu diskriminaciju drugih operatora.

Primarna funkcija obaveze obezbjeđivanja preglednosti je da druge obaveze, a naročito obavezu omogućivanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja i obavezu nediskriminatornosti, učini još efikasnijim. Primjena obaveze obezbjeđivanja preglednosti ima za cilj da ukaže i doprinese rješavanju antikonkurentskih aktivnosti i prepreka razvoju konkurencije.

Crnogorski Telekom je, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom relevantnom tržištu je dužan da, u sklopu regulatorne odvajanja računovodstvenih evidencija, nastavi sa ispunjavanjem navedene obaveze, kako stoji u tački 2.4. ovog rješenja. Crnogorski Telekom je, shodno obavezi odvajanja računovodstvenih evidencija propisanih u sklopu regulatornih obaveza nakon obavljenog prvog kruga analize ovog relevantnog tržišta, sproveo odvajanje računovodstvenih evidencija koje se odnose na usluge ovog relevantnog tržišta od usluga ostalih maloprodajnih i veleprodajnih tržišta, shodno Rješenju Agencije broj 0904-2327/3 od 30.05.2011. godine kojim je Crnogorskom Telekom-u određena obaveza sprovođenja računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva u skladu sa dokumentom " Metodologija računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva". Crnogorski Telekom je u obavezi da nastavi sa implementacijom projekta na način i u rokovima kako je određeno pomenutim dokumentom.

Crnogorski Telekom je, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na ovom relevantnom tržištu je dužan da, u sklopu regulatorne obaveze nadzora cijena i troškovnog računovodstva, danom stupanja na snagu ovog rješenja, preduzme mjere u cilju ispunjavanja navedene obaveze,

kako stoji u tački 2.5. ovog rješenja. U okviru ove obaveze Crnogorski Telekom je dužan da nastavi da primjenjuje trenutno važeće cijene usluga terminalnih segmenata iznajmljenih linija, koje su objavljene u dokumentu „Referentna veleprodajna ponuda terminalnog i „trunk“ segmenta iznajmljenih linija Crnogorskog Telekom“, osim cijene priključka za Ethernet iznajmljene linije (prenosnih kapaciteta 10 Mb/s, 100 Mb/s, 500 Mb/s i 1000 Mb/s). Crnogorski Telekom je dužan da smanji cijene priključka za Ethernet iznajmljene linije (prenosnih kapaciteta 10 Mb/s, 100 Mb/s, 500 Mb/s i 1000 Mb/s) (jednokratne naknade) na nivo maloprodajne cijene priključka iznajmljene linije kapaciteta prenosa 100 Mb/s, umanjene za 20%. Tako formirana cijena priključka će iznositi 2840 € (3550 – 20%).

Agencija može pristupiti utvrđivanju cijena relevantnih usluga na osnovu Revidiranih regulatornih godišnjih finansijskih izvještaja u periodu do naredne analize relevantnog tržišta.

Navedene regulatorne obaveze su adekvatne i proporcionalne identifikovanim aktuelnim i potencijalnim preprekama razvoju konkurencije na relevantnom tržištu, što je detaljno obrazloženo u dokumentu koji je sastavni dio ovog Rješenja.

Žalba na rješenje ne odlaže njegovo izvršenje, shodno članu 19 stav 7 Zakona o elektronskim komunikacijama.

PRAVNA POUKA:

Protiv ovog rješenja, može se izjaviti žalba Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije u roku od 15 dana od dana prijema rješenja.

Predsjednik Savjeta
D. Šteta Đurović

